

Miljödiplomering
av
koloniträdgårdsföreningar

Innehåll

Innehåll	2
Förord	3
Miljödiplomering – så går det till	4
Grundnivå	6
Checklista för grundnivå (att skicka in)	13
Områdesbeskrivning (att skicka in)	14
Brons-, silver- och guldnivå	15
Översikt kriterier	25
Ordförklaringar	26
Cheklista (att skicka in)	27

Förord

Detta material är framtaget i samarbete mellan Koloniträdgårdsförbundet, Föreningen Stor-Stockholms koloniträdgårdar och Skarpnäcks stadsdelsförvaltning 2001 – 2004. Kriterierna har reviderats 2011. En genomgripande omarbetning har gjorts i samarbete med Studieförbundet 2012.

Vid Koloniträdgårdsförbundets kongress 1999 fick Förbundsstyrelsen i uppdrag att undersöka möjligheterna att införa någon form av ”miljöcertifiering” av koloniområden. Samtidigt startade projektet Kolonikultur som pågick i Skarpnäcks Stadsdelsförvaltning i Stockholm under år 2000. Ett resultat av projektet var det miljöråd som tillsattes för att arbeta fram ett förslag till miljödiplomering.

Miljörådet har bestått av Britta Gussander, FSSK, Kari Larsen, Björkhagens Fritidsträdgårdar, Rose-Marie Lithén, Skarpnäcks SDF och Solveig Sidblad, Koloniträdgårdsförbundet.

På förbundsstyrelsens uppdrag
Solveig Sidblad
Göran Svanfeldt
Leif Thorin

Miljödiplomering av koloniträdgårdsföreningar

Att aktivt arbeta för och värna om en bra miljö är en del i koloniträdgårdsföreningarnas verksamhet. Det kan också vara en förutsättning för att bevisa koloniområdenas berättigande i städer och tätorter. Koloniträdgårdar är viktiga inslag i den gröna miljön i städer och tätorter. Koloniträdgårdsföreningarna kan också som förebilder bidra till en ekologiskt hållbar utveckling i samhället.

Genom att stimulera till miljödiplomering vill Koloniträdgårdsförbundet uppmuntra koloniträdgårdsföreningarnas miljöarbete. Miljödiplomet blir det synliga beviset på föreningens insatser för miljön.

Ekologisk odling är för många kolonister en självklarhet idag. Men miljödiplomeringen fokuserar även på andra delar i miljöarbetet: biologisk mångfald, energi, material, transporter, vatten och avlopp.

De grundläggande tankarna i miljödiplomeringen är att

- utnyttja resurser effektivt och minimera användningen av ändliga resurser.
- minimera spridningen av miljöskadliga ämnen.
- Värna naturens mångfald och kretslopp.
- Skapa en god livsmiljö.

Miljödiplomering – så går det till

Miljödiplomeringen är upplagd så att föreningen stegvis kan förbättra sitt arbete för miljön. Det första diplomaten erhålls när föreningen uppfyller kriterierna för grundnivån. Därefter går man vidare till högre nivåer genom att samla poäng för åtgärder inom följande områden: organisation, odling, biologisk mångfald, vatten och avlopp, energi och material samt transport och maskiner.

När föreningen anmäler sitt intresse till miljödiplomering bör föreningen formulera en enkel plan på hur man vill gå tillväga för att uppfylla kriterierna. Det görs enklast genom att man startar en studiecirkel. Beslut att ansöka om miljödiplomering bör tas av styrelsen och förankras på årsmöte.

Om en del av området (t.ex. ett kvarter) uppfyller kriterierna så kan den delen få en miljöutmärkelse som ett steg på vägen mot hela föreningens miljödiplom.

Miljödiplomering steg för steg

- Föreningen anmäler sitt intresse för att bli miljödiplomerad.
- Föreningen erhåller en skrift med handledning och kriterier, samt en checklista som ska fyllas i och sändas in till Koloniträdgårdsförbundet.
- Man når stegvis olika nivåer av diplomering: grundnivå, brons, silver och guld.
- Föreningen kan få tips och råd från sin regionstyrelse, från förbundet och från sitt studieförbund.
- En kontroll utförs av en representant från förbundet eller respektive regionstyrelse inom Koloniträdgårdsförbundet. Föreningen måste själv gå i god för att vissa krav uppfylls.
- Första miljödiplomet erhålls då föreningen uppnått grundnivån.
- Föreningen går vidare med miljöförbättringar och samlar poäng för brons-, silver- och slutligen guldnivån av diplomet.

Föreningen måste vart tredje år visa att tidigare uppnådd nivå fortfarande uppfylls för att få behålla sin diplomering. Detta görs på en ifylld checklista som sedan kommer att kontrolleras. Kan föreningen inte visa detta får man börja om från den nivå som man fortfarande uppfyller. Kraven för miljödiplomering kan i framtiden komma att skärpas, i takt med att utvecklingen på miljöområdet förändras.

Kriterier för grundnivå

På denna nivå ska föreningen uppfylla alla kriterier för att uppnå miljödiplomstatus. Dessa är obligatoriska för att sedan kunna gå vidare. För många föreningar är denna nivå en självklarhet redan genom de regler man har idag. Andra kan ha svårare att med säkerhet gå i god för att alla medlemmar kan uppfylla kraven. Det ska inte vara ett hinder för att anmäla föreningens intresse för diplomeringen.

Förslag på hur man kan gå tillväga för att uppnå 100 % anslutning till grundnivån inom 3 år:

- Föreningen lägger upp en plan 3-årsplan för att t.ex. få med 50 % av medlemmarna första året, 75 % andra och 100 % tredje året.
- I större föreningar kan en väl avgränsad del av området, t.ex. kvarter, miljödiplomeras under förutsättning att föreningen presenterar en plan för hur ytterligare kvarter ska anslutas.
- Föreningen kan med enkla medel premiera medlemmar som uppfyller kraven: lökar, fröer, böcker m.m.

Så snart som hela föreningen är godkänd och har fått sitt miljödiplom kan föreningen meritera sig för att uppnå de övriga nivåerna.

A. Områdesbeskrivning

Områdesbeskrivningen är ett viktigt underlag för att avgöra områdets förutsättningar och möjligheter. Man kan lättare bedöma vilka områden som bör prioriteras för att uppnå miljödiplomstatus.

Tag kontakt med den lokala Naturskyddsföreningen och din kommun (t ex kommunekolog) och hör med dem vad de vet om området, t ex om några inventeringar av flora och fauna har gjorts.

1. Området

Kriterium: Föreningen utser en grupp som genomför en områdesbeskrivning.

Syftet är att kartlägga områdets status. Vilka tillgångar har området och vilka förbättringar är viktiga att genomföra ur miljösynpunkt. Områdesbeskrivningen jämförs med kravlistan för miljödiplomering och ger föreningen en god bild av vad som krävs för en eventuell miljödiplomering.

2. Allmänt om området

Kriterium: Områdesbeskrivningen innehåller frågor om områdets storlek, antal lotter, hus, gemensamt grönområde, gemensam egendom som föreningshus eller annat.

Gränsar området till trafikerade vägar, hur mycket bilar finns inom området?

Har man tillgång till el, vatten och möjlighet att källsortera avfall?

Har området speciella natur- eller kulturvärden?

Finns det sällsynta odlingsväxter, välbevarade hus, sjö/vattendrag eller unik natur?

B. Miljökrav – grundnivå

1. Gödsling och jordförbättring

Kriterium: Föreningen följer KRAV:s regler.

Exempel på tillåtna produkter enligt KRAV:s regler är:

- Naturgödsel (från häst, ko, får, höns o d.), halm, växtrester, avslagna gröngödslingsväxter och liknande lantbruksprodukter
- Torv, kompostjord , strö, avfall från växthusodling och trädgårdsanläggningar
- Ben- och blodmjöl
- Kalk från kalksten
- Algkalk
- Dolomit (magnesiumrik kalk)
- Ved- och torvaska

Fler godkända produkter finns på KRAV:s hemsida, www.krav.se. Förbundet har en sammanställning med rekommendationer på hemsidan www.koloni.org.

Användning av gödselvatten baserat på urin, nässlor eller vallört är ett värdefullt tillskott under odlingssäsongen. Vid uringödsling spädes urinen spädes 1:10. För att undvika urin direkt på ätliga grödor kan man gödsla gräsmattan eller annan gröngödslingsgröda som sen används som marktäckning. En vanlig trädgårdskompost kan också kväveberikas med urin, vilket också påskyndar processen. Urin som kan innehålla läkemedelsrester rekommenderas inte så länge det saknas mer ingående kunskaper om detta.

Nässlor och vallört som gödselvatten

Packa en hink full med blad, fyll på med vatten, låt stå 5-7 dagar, rör om då och då. Sila ifrån och späd till te-liknande färg. Eller lägg alla växter i en nylonstrumpa eller nätpåse så behöver man inte sila. En mindre illaluktande variant är att göra ett koncentrat genom att packa bladen hårt i en hink eller tunna och lägga på en tyngd. Bladen bryts då ner av sin egen fuktighet till en tjock sörja som sen spädes på samma sätt till tefärg och vattnas ut.

Läs mer i Lätt om odling nr 3

2. Kompostering

Kriterium: Alla ska kompostera sitt trädgårdsavfall på den egna lotten.

Det viktiga är inte hur det komposteras utan att det ingår i ett lokalt kretslopp. Slutna komposter är endast nödvändiga för hushållsavfall. Avståndet från kompost till dike eller vattendrag ska vara minst fem meter på grund av risken för urlakning. Även om grundkravet är att alla ska kompostera sitt eget trädgårdsavfall kan lösningar som gör att allt trädgårdsavfall tas omhand i föreningen godkännas efter överenskommelse.

Kompost kan vara...

En trädgårdskompost av enklaste sort är en öppen hög i ett avskilt hörn av trädgården. Men det ser snyggare ut och fungerar bättre om man har någon form av enkel behållare som skyddar för väder och vind. En enkel träbehållare räcker gott. Pallkragar går också utmärkt att använda.

Läs mer i Lätt om odling nr 13.

Kompostering av hushållsavfall ställer högre krav på hantering och behållare. Reglerna kan variera från kommun till kommun men gemensamt är att hushållsavfall ska komposteras i skadedjurssäker behållare.

3. Växtskydd

Kriterium: Föreningen följer KRAV:s regler.

Exempel på KRAV-godkända medel är

- Bekämpnings- och växtskyddsmedel som består av eller är framtagna ur ej genetiskt modifierade växter, djur, mikroorganismer, insekter m.m.
- Gelatin
- Insektsfällor
- Fällor eller fångstanordningar
- Förtvålade fettsyror (dvs vissa såpor) som uttryckligen godkänts av KRAV
- Natriumbikarbonat
- Sprit (etanol)
- Termisk och elektrisk ogräsbekämpning
- Varmvatten och ånga
- Vegetabiliska oljor

Fler godkända produkter finns på KRAV:s hemsida www.krav.se. Rekommendationer finns på förbundets hemsida. Se även Lätt om Odling nr 9 och nr 20.

4. Bevattning

Kriterium: Föreningen informerar om fördelar med och teknik för punktbevattning med slang, droppslang och kanna istället för spridare. Föreningen har regler för tidsbegränsad bevattning. (Gäller ej föreningar med sjövattnen.)

Vattna klokt

Genom punktbevattning kan man spara avsevärt på vattenåtgången. Vattnet hamnar där det behövs och man minskar risken för svampsjukdomar och ogräs. Vattna helst på morgon eller kväll när avdunstningsförlusterna är minst.

Läs mer i Lätt om odling nr 29

5. Eldning

Kriterium: Eldning av trädgårdsavfall får ske gemensamt i föreningen en gång per år och i enlighet med lokala miljöbestämmelser. Enskild eldning på lotterna är inte tillåten.

Vid grillning ersätts den vanliga tändvätskan med miljömärkta produkter.

Eldning kan tillåtas för att ta hand om stora mängder vedartat trädgårdsavfall för t.ex. Valborgsmässobrasa. Större stockar och stammar är utmärkta boplatser för vedinsekter som idag har allt svårare att hitta överlevnadsställen. Om det finns utrymme i området kan de lämnas att förmultna.

Bra miljövalsprodukter vid grillning är t.ex. tändrör, tändpapper, tändklossar, tändblock och rapsoljebaserad tändvätska.

C. Bra miljöprodukter

Vad används för produkter? Fundera över de inköp som föreningen gör i olika sammanhang; städdagar, fester, utskick, rengöringsmedel, toapapper, verktyg... Naturskyddsföreningen, KRAV, Byggtjänst och Folksam har bra informationsmaterial om miljömärkta produkter. Miljömärkningen bygger på att ämnena ska vara lätt nedbrytbara och inte anrikas i naturen.

1. Miljömärkningar

Kriterium: I föreningen känner vi till de vanligaste miljömärkningarna och väljer miljömärkta varor.

Exempel på godkända märkningar:

Från vänster: Bra Miljöval, Svanen, Ekologiskt jordbruk, EU-blomman, KRAV, Demeter, Forest Stewardship Council (FSC).

2. Material och färg

Kriterium: Föreningen tillhandahåller information till alla medlemmar om bra miljöval för byggmaterial och färger.

Kemikalieinspektionen har gett ut två bra häften om färg och träbehandling:

- Bygg utan impregnerat trä
- Bygga och måla klokt

Båda kan laddas ner från internet, www.kemi.se eller sök på *träskydd* på nätet. Förutom Kemikalieinspektionen så har Naturskyddsföreningen, Byggtjänst och Folksam bra informationsmaterial.

3. Bra hushållsprodukter

Kriterium: Endast miljömärkta hushållskemikalier för t.ex. disk, tvätt och rengöring används.

D. Bevattning med sjövatten eller åvatten

Kriterium: Föreningen *undersöker* möjligheterna till bevattning med sjövatten för att se om vattnet har god kvalitet.

I grundnivån föreligger inget krav på att verkligen genomföra bevattning med sjövatten eller åvatten.

Sjövatten håller rätt temperatur och kan ge viss gödslings effekt. Det kan sänka föreningens vattenkostnader. Sjö-/åvatten är miljömässigt bättre för att det inte tär på dricksvattenresursen. Det är dock viktigt att prov tas på vattnet så att det inte är förorenat på sådant sätt att det kan skada jorden och växterna, t ex förhöjda halter av tungmetaller, PAH (polyaromatiska kolväten) eller hormonliknande ämnen (t ex östrogen).

E. Källsortering

Kriterium: Möjlighet att källsortera avfall finns inom området där medlemmar minst kan sortera motsvarande kommunens rekommendationer.

Detta gäller föreningar som tar hand om avfall. Många områden med endast odlingslotter låter medlemmarna själva ta hand om sitt avfall.

F. Information till nya medlemmar

Kriterium: Nya medlemmar informeras om föreningens miljöarbete och vilka regler som gäller.

Det kan ske på flera sätt. Antingen genom direkt information när kontraktet skrivs på, vid informationsträffar, studiecirkel eller temadagar.

Tips på informationsvägar:

- Koloniträdgårdsförbundet har ett introduktionsmaterial ”Koloniträdgårdsföreningen – vårt gemensamma ansvar” som kan användas vid en eller flera träffar för nya medlemmar. Kan beställas kostnadsfritt från förbundet eller ditt studieförbund.
- Hela serien Lätt om Odling är lämplig att dela ut till nya medlemmar. Gratis från förbundet.
- Med Gröna Fingrar är en handbok för nybörjare. Passar också som studiebok för cirkelverksamhet (studiehandledning finns). Pris: 95 kr för medlemmar. Beställs från Koloniträdgårdsförbundet.

Dessutom har en hel del föreningar eget material som är lämpligt att dela ut till nya medlemmar.

G. Studier

Kriterium: Föreningen har fungerande studieverksamhet om odling och miljö.

Hos ert studieförbund kan ni få hjälp att komma igång med eller utveckla era studier.

Checklista för Grundnivån

	Uppfyllt år	Kommentar
A. Områdesbeskrivning		Fyll i på baksidan.
B. Miljökrav grundnivå		
1. Gödsling och jordförbättring		
2. Kompostering		
3. Växtskydd		
4. Bevattning		
5. Eldning		
C. Bra miljöval		
D. Bevattning med sjö-/åvatten undersökt		Gäller endast sjönära föreningar.
E. Källsortering		
F. Information till nya medlemmar		
G. Studier i odling och miljö		

Datum: ____/____ 20____

Förening: _____

Föreningens ordförande intygar att uppgifterna är sanna och riktiga:

Namnteckning _____ Förtydl. _____

Kontaktperson och telefonnummer inför kontrollen av nedanstående uppgifter:

Namn _____ Tfn: _____

Checklistan samt områdesbeskrivningen (nästa sida) insändes till:

Koloniträdgårdsförbundet, att. Ulf Nilsson
Ringvägen 9E
118 23 Stockholm

Områdesbeskrivning

Föreningen utser en grupp som genomför en miljöanalys av området. Syftet är att kartlägga områdets status för att ha som utgångspunkt för de miljöåtgärder föreningen väljer att göra.

Området

Koloniföreningens totalyta.....m²
Varav gemensamt grönområde m²
Antal lotter.....med hus
Antal lotter.....utan hus
Skötselområde med brukaravtalm²

Gemensamma anläggningar

- Föreningshus
- Toaletter
- Duschar
- Vägar
- Grindar
- Staket/häckar
- Gemensamt försäljningsställe inom området

Speciella värden

- Historiskt värdefulla hus
- Homogen/samstämd bebyggelse
- Närhet till sjö/vattendrag
- Unik natur
- Sällsynta vilda och odlade växter
- Annat

Trafiksituationen

- Gränisar till större väg
- Parkeringsplatser i området
- Hur ofta och när får man köra?
- Hur många och hur ofta kör entreprenörer?.....

Vatten

- Kommunalt
- Eget
- Sjö / å

Sopsortering

- Antal fraktioner.....
- Varmkompost för hushållsavfall

Omhändertagande av trädgårdsavfall

- Samtliga medlemmar komposterar på den egna lotten
- Möjlighet till flisning
- Möjlighet till eldning

Eltillgång

- Tillgång till el
- Gatubelysning finns
- Privat utomhusbelysning finns
- Solenergi finns
- Övrigt.

Dokumentation

- Fotografisk dokumentation av området under olika tidsperioder
- Nedtecknad förenings- och områdeshistorik

**Insändes till förbundet
tillsammans med
checklistan, se
föregående sida.**

Kriterier för brons-, silver- och guldnivå

För de föreningar som har uppnått grundnivån, kan miljöarbetet fortsätta genom att sträva efter att uppnå ytterligare nivåer. Genom att uppfylla ett urval av de poängsatta kriterier som beskrivs nedan kan föreningen nå sin nästa diplomnivå. Man diplomerar en nivå i taget – det går alltså inte att hoppa över någon nivå.

Kriterierna är indelade i sex olika ämnesområden:

A. Organisation

B. Odling

C. Biologisk mångfald

D. Vatten

E. Energi, material

F. Transport, maskiner

Så här ser poängkraven ut

För **Brons** samlar föreningen 30 poäng för stuglotter och 20 poäng för odlingslotter. Dessa måste uppnås inom minst tre av de sex olika ämnesområdena.

För **Silver** samlar föreningen 40 poäng för stuglotter och 30 poäng för odlingslotter. Dessa måste uppnås inom minst fem av de sex olika ämnesområdena.

För **Guld** samlar föreningen 50 poäng för stuglotter och 40 poäng för odlingslotter. Dessa måste uppnås inom alla de sex olika ämnesområdena.

Poängen räknas ned på checklistan sist i detta avsnitt, som undertecknas och skickas in till Koloniträdgårdsförbundet.

A. Organisation

1. Odlingsrådgivare (2 p)

Kriterium: I föreningen finns en odlingsrådgivare.

Odlingsrådgivaren ska aktivt ta del av regionens och Koloniträdgårdsförbundets studie- och miljöarbete samt föra information vidare till sin förening.

Odlingsrådgivaren ska regelbundet inventera koloniområdet för att så tidigt som möjligt kunna upptäcka allvarigare angrepp av skadedjur och sjukdomar på växterna. Rådgivaren ska i samråd med styrelsen vidta lämpliga åtgärder.

2. Studieorganisatör (2 p)

Kriterium: I föreningen finns en studieorganisatör.

Studieorganisatören ska aktivt ta del av regionens och Koloniträdgårdsförbundets studie- och miljöarbete samt föra information vidare till sin förening.

Studieorganisatörens uppgift är även att inventera studiebehov.

Notera: Studieorganisatören och odlingsrådgivaren kan vara en och samma person. Det är dock funktionen man får poäng för, så har föreningen både odlingsrådgivare och studieorganisatör så ger det totalt 4 poäng.

3. Faddersystem (2p)

Kriterium: Föreningen har ett faddersystem för att stödja nya medlemmar.

4. Ekologisk mat (2p)

Kriterium: Vid gemensamma träffar (årsmöten, fester, arbetsdagar o.d.) används egna odlade grödor eller inhandlad ekologisk mat då det är möjligt.

B. Odling

1. pH-mätning (1p)

Kriterium: Föreningen erbjuder pH-mätning och kan bistå med information för de medlemmar som önskar en fullständig jordanalys.

pH-mätning är en bra utgångspunkt för diskussion om jord och jordförbättring. Digital pH-mätare är pålitlig och lätt att använda. Finns att köpa från företag som säljer mät- och analysutrustning, t.ex. MAKAB, tel 0300 – 10480, www.makab.se. Kostnad ca 6-700 kr.

Användarinstruktion kan erhållas från Koloniträdgårdsförbundet.

2. Växtföljd, gröngödsling, täckodling (1p)

Kriterium: Föreningen informerar om betydelsen av växtföljd samt fördelarna med täckodling och gröngödsling.

Se Lätt om Odling nr 19 och nr 20.

Lediga lotter kan sås med gröngödsling, förslagsvis under gemensamma arbetsdagar. Gröngödslingsfröer kan sambeställas genom den egna föreningen.

Exempel på gröngödslingsväxter

Blåluzern, bovete, honungsfacelia/honungsört, vitklöver, blodklöver, gullupin, oljelin, vitsenap, perserklöver, sötlupin, sötväppling, bockhornsklöver, esparsett.

Många fröfirmor säljer färdiga gröngödslingsblandningar.

3. Växtföljd (2 p)

Kriterium: Minst 50 % av medlemmarna tillämpar växtföljd. Föreningen tillhandahåller växtföljdsplaner.

4. Täckodling (2 p)

Kriterium: Minst 50 % av medlemmarna tillämpar täckodling med organiskt material (t.ex. gräsklipp, halm).

5. Gröngödsling (2 p)

Kriterium: Minst 50 % av medlemmarna tillämpar gröngödsling. Föreningen tillhandahåller förslag på gröngödslingsväxter. Lediga lotter sås igen med gröngödslingsväxter.

6. Kompost (2p)

Kriterium: Hushållsavfall komposteras på kolonilotten i en för ändamålet godkänd, sluten behållare. Minst 10 % av medlemmarna komposterar hushållsavfallet.

En bra översikt över de flesta av marknadens kompostbehållare finns på www.kompostcenter.se.

7. Flisning (2 p)

Kriterium: Grövre trädgårdsavfall, som inte eldas, flisas på plats eller i närområde och används i odlingarna eller komposteras. Grova stammar lämnas lämpligen till naturlig nedbrytning eller transporteras bort.

För flisning rekommenderas mindre eldrivna kompostkvarnar av tyst modell, alternativt hyra av större maskiner i samband med städdagar. Sök under maskinuthyrning på Gula Sidorna.

Att tänka på vid val av maskin

- Vilken grovlek klarar den?
- Vilka säkerhetsanordningar finns?
- Hur lätt är den att rengöra?
- Vem kan sköta den?

8. Ekologiskt frö (3p)

Kriterium: Ekologiskt frö används där det är möjligt av de sorter som saluförs.

Dessa fröfirmor har ett stort sortiment av ekologiskt odlade fröer:

Runåbergs fröer
Känstorp 73 68
444 93 Spekeröd
tel. 0303 – 777 140
www.runabergsfroer.se

Lindbloms Frö
Box 86
277 21 Kivik
tel. 0414 – 70880
www.lindbloms.se

9. E-plantor (2p)

Kriterium: Vid nyplantering av frukt och bär väljs E-märkta eller certifierade plantor om det alternativet finns.

E-märket är ett garantimärke för växter som är speciellt utvalda för svenskt klimat. De är provodlade och producerade i Sverige, de är garanterat art- och sortäkta och fria från plantburna sjukdomar.

Idag finns en mängd E-märkta fruktträd och bärbuskar att välja bland. Läs mer på www.eplanta.com.

C. Biologisk mångfald

1. Information (1p)

Kriterium: Föreningen redogör för begreppet ”biologisk mångfald” och beskriver bakgrunden genom att förklara de nationella miljömålen utifrån underlag som Koloniträdgårdsförbundet tillhandahåller.

Se Lätt om odling nr 47.

2. Gemensam äng (2p)

Kriterium: Föreningen väljer ut en del av en allmänning som undantas från regelbunden gräsklippning. Ytan slås en till två gånger per år under växtperioden. Resultatet dokumenteras på hösten.

På Naturskyddsföreningens hemsida www.snf.se kan man gå in under jordbruk och hitta information om ängsskötsel.

3. Gamla kulturväxter (2p)

Kriterium: Föreningen har ett program för bevarande av några arter gamla kulturväxter, se områdesbeskrivning.

Programmet för Odlad Mångfald, POM, är Sveriges nationella program för bevarande av gamla kulturväxter. I olika inventerings- och insamlingskampanjer försöker man ta vara på äldre växter som är värda att bevara. Mer info om POM finns på hemsidan www.pom.info.

Sesam är en ideell förening som verkar för att bevara gamla fröförökade kulturväxter, framförallt köksväxter. Man kan som medlem bli värd för bevarande av en viss sort. Hemsida: www.foreningensesam.se.

4. Fågelholkar (1p)

Kriterium: Fågelholkar sätts upp på kolonilotten och/eller på gemensamma områden.

5. Bin (3p)

Kriterium: Bisamhällen införskaffas till området.

6. Humlor (1p)

Kriterium: Humlebon placeras ut på den egna stuglotten och/eller i området.

7. Ängsfröer (1p)

Kriterium: Frön samlas in från vilda växter lokalt och sås ut på små bearbetade ytor på gräsmark som ska bli äng. Gräsmarken utarmas genom att höet förs bort.

8. Lieslätter (1p)

Kriterium: Lieslätter av ängsmark eller djurbete på 50 % gemensamma ytor.

Att slå med lie anses mest skonsamt för ängsfloran men motordriven slåtterbalk är också användbar. Eftersom dessa skär av växterna blir snittytan liten. Man bör undvika trimmer och liknande som sliter av växterna.

9. Brukaravtal (3p)

Kriterium: Föreningen sluter brukaravtal med kommunen om skötsel av mark i anslutning till koloniområdet.

Föreningen börjar med att försiktigt ansa och röja bort sly och skapa mera öppna gläntor mellan träd och buskar. När skogsbyn gallras och nås av solljus vandrar mera ljuskärvande växter in. Dessa grönområden bör skötas så att de liknar de hagmarker som förr ingick i vårt kulturlandskap.

10. Damm/öppet vatten (2)

Kriterium: Det finns öppet vatten i form av damm, bäck eller liknande i området till nytta för fåglar, insekter och andra smådjur.

D. Vatten

1. Begränsad bevattning (2p)

Kriterium: Odlingar som kräver ytvatten, t ex såbäddar, groddplantor, nyplanterade plantor och grönsaksodlingar får bevattnas. Buskar och träd rotbevattnas. Gräsmattor ska inte bevattnas. (Gäller ej föreningar med sjövatten.)

Gräsmattor tål att torka ut, de grönskar igen efter nederbörd.

Träd och buskar kan vattnas med rotvattnare som kopplas på slagen. Då hamnar vattnet direkt där det bäst behövs. En enkel ytligare rotvattnare kan man själv göra av en upp- och nervänd petflaska som man skär av botten på. Gräv ner pipen i marken så fungerar flaskan som en tratt.

Droppslangar finns i ganska enkelt utförande till en rimlig kostnad, t.ex. av plastfolie med söm i sidan där vattnet sakta sipprar ut. Droppslang kan läggas i rabatter, grönsaksland och jordgubbs- och hallonrader.

2. Regnvatten (1p)

Kriterium: Regnvatten samlas upp i tunna eller liknande och används till bevattning.

3. Sjövatten (3p)

Kriterium: Förening med tillgång till bra sjövatten installerar detta för bevattning.

E. Energi och material

1. Information (1p)

Kriterium: Föreningen tillhandahåller information till medlemmar om bra miljöalternativ för uppvärmning, belysning m.m.

2. Energisparande åtgärder (1p)

Kriterium: Föreningen har vidtagit energibesparande åtgärder som t.ex. isolering, energisnål belysning, rörelsedetektor för belysning m.m. i gemensamhetslokaler.

3. Energival med miljöhänsyn (2p)

Kriterium: Föreningen använder solfångare för varmvatten i gemensamhetslokaler och/eller väljer miljömärkt el, egna solceller eller vindandelset för eventuellt elbehov.

Solenergiföreningen är en branschförening för företag och forskningsinstitutioner inom solenergisektorn. På deras hemsida www.solenergiforeningen.se kan man bl.a. hitta en informativ OH-bildserie om solenergi.

4. Ingen el (2p)

Kriterium: Föreningen har ingen elanslutning.

5. Individuella elmätare (1p)

Kriterium: Stugorna har individuella elmätare vilket avsevärt kan minska den totala elförbrukningen.

6. Virke (2p)

Kriterium: Vid nybyggnation används material med låg miljöbelastning, naturmaterial, FSC-märkt trä, lärk m.m. Endast miljögodkänt impregnerat virke får användas.

- Kärnvirke är alltid hållbarare, men dyrare, än yttligare virke av träd.
- Använd gamla tekniker som inte är miljöbelastande. Stödkäppar, störar och stolpar kan förkolas, (t ex med varmluftpistol) i ena änden för att förhindra nedbrytning av trä.
- Stolpskor är ett bra alternativ för infästning i mark.
- Restaurera i möjligaste mån istället för att köpa nytt.
- Välj miljövänlig träolja för behandling av obehandlat virke.
- En ny metod för impregnering av virke är värmebehandling där träets naturliga ämnen frigörs och impregnerar, t.ex. Thermowood.

Visste du att...

Tryckimpregnerat virke delas in i följande klasser:

NTR–M för virke i kontakt med vatten, kan innehålla bor, koppar, krom, kresot

NTR–A för virke i kontakt med mark och vatten, kan innehålla bor, koppar, krom, kresot

NTR–AB för virke ovan jord, utomhuspanel, trä i trädgården, kan innehålla bor och koppar

NTR–B för virke ovan jord, fönster- och dörrsnickerier, kan innehålla bor och koppar

Idag finns inget miljömärkt tryckimpregnerat virke.

7. Färg (2p)

Kriterium: Endast miljögodkända färger används.

Gamla beprövade färger med lägre miljöbelastning är linoljefärg och Falu rödfärg.

8. Engångsmaterial (1p)

Kriterium: Engångsmaterial som används vid föreningens aktiviteter är återvinningsbart eller komposterbart.

F. Transporter och maskiner

1. Föreningens gräsklippare (1p)

Kriterium: Föreningens gemensamma gräsklippare drivs med miljögodkända bränslen.

Alkylatbensin är det miljövänligaste alternativet idag för bensindrivna maskiner.

2. Medlemmarnas egna gräsklippare (3p)

Kriterium: Endast el- eller handdrivna gräsklippare används.

3. Nyinköp av gemensamma gräsklippare (2p)

Kriterium: När föreningen byter gräsklippare ska endast miljömärkta maskiner köpas in.

Svanenmärkta gräsklippare finns hos både Stiga och Klippo. Det finns både bensindrivna, eldrivna (sladd) och batteridrivna miljömärkta modeller att välja på.

4. Buller (2p)

Kriterium: Föreningen inför begränsningar i användandet av bullrande maskiner under helger och kvällar.

5. Biltrafik (odlingslotter 1p, stuglotter 3p)

Kriterium: Biltrafik är inte tillåten inom området. Parkering sker på härför avsedda parkeringsplatser utanför området.

6. Gemensamma inköp och transporter (3p)

Kriterium: Föreningen organiserar gemensamma inköp och transporter av tunga och skrymmande trädgårdsförnödenheter.

7. Entreprenörer (2p)

Kriterium: De entreprenörer som föreningen anlitar för t.ex. slamtömning, containerhämtning, flisning m.m. använder miljöbränsle.

Kriterier för brons, silver & guldnivå

För att erhålla ytterligare nivå skall följande poäng uppnås:

inom antal grupper

Stugförening Odlingsslottet

30 20

3

Brons

Silver

40 30

5

Guld

50 40

6

A. Organisation

B. Odling

C. Biologisk mångfald

D. Vatten, avlopp

E. Energi, material

F. Transport, maskiner

1 Odlingsrådgivare finns i föreningen

2 Föreningen erbjuder pH-mätning och tillhandahåller info om utförigt jordanaly

1 Föreningen informerar om begreppet "biologisk mångfald"

1 Begränsad bevattning

1 Föreningen tillhandahåller information om bra miljöalternativ för uppvärmning , belysning mm

1 Miljöbränsle används till föreningens maskiner

2 Studieorganisations finns i föreningen

2 Information om växtföjd, täckodling och gröngödsling till medlemmar

1 Föreningen avsätter del av allmänning till äng

2 Regnvatten sparas i tunna för bevattning, 25% av medlemmarna

2 Energibesparande åtgärder

2 Endast el- eller handdrivna privata maskiner/redskap används

2 Föreningen tillämpar faddersystem för nya medlemmar

2 Växtföjd tillämpas på 50% av lotterna, (växelbruk)

2 Skaffa och bevara gamla kulturväxter (se kartläggning), 25% av medlemmarna

2 Sjövatten dras in för bevattning

3 Energival med miljöhänsyn

2 Endast Svanenmärkta nygräsklippare köps in i föreningen

2 Ekologisk mat, egen odlad eller inhandlad används på gemensamma träffar

2 Täckodling tillämpas på 50 % av lotterna

4 Sätt upp fågelholkar

4 Ingen el i området

4 Bullerbegränsning införs

2 4 Bullerbegränsning införs

5 Gröngödsling tillämpas på 50% av lotterna

2 Hushållsavfall komposteras på lotterna, 10% av medlemmarna

5 Skaffa bisamhälle på området

5 Individuella elmätare

5 Ingen biltrafik tillåts inom odlingslotsområdet

1 5 Ingen biltrafik tillåts inom odlingslotsområdet

7 Färing av grövre trädgårdsavfall

2 Placera ut humlebon

6 Placera ut humlebon

6 Endast miljöklassat virke används vid nybyggnation

6 Föreningen organiserar gemensamma inköp och transporter

3 Föreningen organiserar gemensamma inköp och transporter

8 Ekologiskt frö används av de sorter som saluförs

7 Samla vildfröer och så ut på ängen

7 Samla vildfröer och så ut på ängen

7 Endast miljöklassade färger används inom området

7 Krav på att entreprenörer använder miljöbränsle

2 7 Krav på att entreprenörer använder miljöbränsle

9 E-plantor eller certifierade inköps

9 Brukaravtal med markägaren för omgivande mark

8 Slå ängen med lie

8 Engångsmaterial kan återvinnas eller komposteras

8 Engångsmaterial kan återvinnas eller komposteras

1 8 Engångsmaterial kan återvinnas eller komposteras

10 Damm/öppet vatten

10 Damm/öppet vatten

10 Damm/öppet vatten

2 10 Damm/öppet vatten

2 10 Damm/öppet vatten

2 10 Damm/öppet vatten

Ordförklaringar

Agenda 21 – handlingsplan för det 21:a århundradet. Orden kommer från FN:s konferens i Rio 1992 och handlar om hur vi ska uppnå en hållbar utveckling på jorden.

Brukaravtal – avtal mellan kommun och förening där föreningen tar på sig ansvaret före ett begränsat skötselområde enligt överenskommelse i detta avtal

Droppslang - bevattningsslang som läggs ut i odlingen och där vattnet sakta droppar eller sipprar ut genom hål eller söm i plasten.

Gemensamt grönområde – grönyta som sköts gemensamt av föreningen inom arrenderat område.

KRAV – kontrollförening för ekologisk produktion.

Grundnivå – lägsta godtagbara nivå.

Punktbevattning – bevattning med kanna, slang eller rotvattnare till varje planta i en odling utan att bevattna omkringliggande jord.

Skötselområde – ett avgränsat område utanför men i anslutning till koloniområdet som föreningen tagit på sig att sköta enligt vissa bestämda regler i samråd med kommunen.

Urlakning - när näringsämnen förloras ur marken genom att de är lösta i markvätskan och rinner bort med dränerings- eller ytvatten .

Varmkompost – isolerad behållare för hushållskompost där temperaturen oftast blir högre och därmed nedbrytningsprocessen snabbare.

Växtskyddsmedel - alla medel som används för att skydda växter från skadegörare. Det finns både kemiska, fysikaliska och biologiska medel. De flesta miljöfarliga medlen hittar man bland de rent kemiska medlen och dessa är inte tillåtna i ekologisk odling. De miljövänligare medlen kallas ibland också för växtvårdsmedel för att betona skillnaden.

Ändliga resurser - vår jord innehåller en begränsad mängd av vissa råvaror. Det man oftast talar om är olja. Förutom som bränsle är olja utgångsämne för många material i vårt samhälle. När vi förbrukat jordens reserver av olja – vad gör vi då?

Checklista för Brons-, Silver- och Guldnivå

		Möjlig poäng	Uppnådda poäng	Kommentar
A	Organisation			
1	Odlingsrådgivare	2		
2	Studieorganisatör	2		
3	Faddersystem	2		
4	Ekologisk mat	2		
B	Odling			
1	pH-mätning	1		
2	Växtföljd, grüngödsling, täckodling	1		
3	Växtföljd 50 %	2		
4	Täckodling 50 %	2		
5	Grüngödsling 50 %	2		
6	Hushållskompost	2		
7	Flisning	2		
8	Ekologiskt frö	2		
9	E-plantor	2		
C	Biologisk mångfald			
1	Information	1		
2	Gemensam äng	2		
3	Gamla kulturväxter	2		
4	Fågelholkar	1		
5	Bin	3		
6	Humlor	1		
7	Ängsfröer	1		
8	Lieslätter	1		
9	Brukaravtal	3		
10	Damm/öppet vatten	2		
D	Vatten			
1	Bevattning av grönsaks- och blomodlingar	2		
2	Regnvatten	1		
3	Sjövatten	3		
E	Energi och material			
1	Uppvärmning	1		
2	Energibesparande åtgärder	1		
3	Energival med miljöhänsyn	2		
4	Ingen el i området	2		
5	Individuella elmätare	1		
6	Virke	2		
7	Färg	2		
8	Engångsmaterial	1		
F	Transporter och maskiner			
1	Äldre & större maskiner med miljöbränsle	1		
2	Egna maskinerna el/för hand	3		
3	Svanenmärkt gräsklippare	2		
4	Bullerkrav	2		
5	Biltrafik - stuglotter	3		
5	Biltrafik - odlingslotter	1		
6	Samordnade inköp pch transporter	3		
7	Entreprenörer	2		
Slutsumma:				

Underteckna på nästa sida

Datum: ____/____ 20____

Förening: _____

Föreningens ordförande intygar att uppgifterna är sanna och riktiga:

Namnteckning _____ Förtydl. _____

Kontaktperson och telefonnummer inför kontrollen av nedanstående uppgifter:

Namn _____ Tfn: _____

Checklistan insändes till:

Koloniträdgårdsförbundet, att. Ulf Nilsson
Ringvägen 9E 118 23 Stockholm

Kontakt: tel. 08-556 930 81, e-post: ulf.nilsson@koloni.org